

Maandag wasdag

Het huishouden in de jaren vijftig was de Heilige Missie van de huisvrouw, dus dat werd bloedserieus genomen. Anders was je bestaan helemáál zinloos. In 1955 bleek uit een onderzoek naar tijdsbesteding dat de vrouw gemiddeld 62 uur per week kwijt was aan huishoudelijke taken.

Alleen al die maandag-wasdag. Nee, er was in veel huishoudens nog geen wasmachine, dat kwam pas in de jaren zestig. De was ging in een tobbe en door een wringer en aan de lijn in de tuin of op zolder, en van het overgebleven sop boende je de vloeren. Op je knieën.

En dan de rest van de week. Dinsdag werd er gestreken en versteld (want je gooide niks weg en je moest gewoon geduldig sokken stoppen), woensdag kregen keuken, badkamer en toilet een sopje, donderdag werden de bedden verschoond, vrijdag stond het hele huis op z'n kop want dan deed je de woonkamer en de gang (niks stofzuigen, matten kloppen!) en zeemde je alle ramen (want dat moest, anders gingen ze over je roddelen dat je zo'n slechte huisvrouw en huismoeder en echtgenote was) en zaterdag deed je de buitenboel en de grote weekboodschappen – en de pudding, zie zondag.

Zondag was er geen flikker te doen. Zaterdag maakte je vast de pudding voor zondag want dan mocht je niet zoveel doen maar moest er wel extra lekker eten op tafel voor je man en je zes bloedjes van kinderen, die niet mochten merken hoeveel tijd en moeite het allemaal kostte. Je kon naar de kerk. En als je een beetje wuft was maakte je een ritje met de auto – als je die had – en dat was dan het hoogtepunt van de week. Niks loungen in een hippe tent of de kids loslaten in een kinderparadijs terwijl je zelf aan een latte macchiato nipt.

Mensergerjenieten zal je. En een zondagse maaltijd koken. En afwassen. Met de hand, natuurlijk.

Maandag wasdag

Maandag was de grote wasdag, maar de voorbereidingen begonnen al op zondagavond. De witte was werd in een grote wastobbe gedaan, vervolgens ging er zeepoeder op en werd er heet water overheen gegoten. De tobbe werd afgedekt voor de nacht, zodat het lekker warm bleef. "*Kan de was schoonbroeien*", zei men.

Op maandagmorgen in alle vroegte begonnen de vrouwen écht aan de was. De was die de hele nacht had staan weken, werd in nieuw sop gegooid. Met een klopper werd zeepoeder met een beetje water opgeklopt, zodat het flink schuimde. Dit schuim werd in het schone hete water gegooid, en dan begon het schrobben. Eén voor één gingen de stukken wasgoed door de handen. Er werd net zo lang geborsteld en geschuurd tot alle vlekken verdwenen waren.

Dan moest er gespoeld worden. Rondom stonden emmers en teilen met spoelwater. Het spoelen was pas klaar als er geen restje zeep meer uit de was kwam.

Om de witte was goed schoon te krijgen, gebruikten de vrouwen chloor; hier werd het wasgoed een beetje grauw en gelig van en om dát te verhelpen werd aan het spoelwater een

'zakje blauw' toegevoegd, dat - vreemd genoeg - het witte wasgoed kraakhelder en stralend wit maakte.

Na de witte was, begon men aan de bonte.

Als alles gespoeld en uitgewrongen was, werd het te drogen gehangen op grote houten rekken. Deze bleven vaak de hele nacht buiten staan. Alleen als het heel koud was of het regende, werd de was op lijnen en rekken in het huis opgehangen. *"Het hele huis was dan vervuld van een verstikkende geur van drogende was en er was bijna geen plaats om door het huis te lopen..."* De volgende dag was het strijken geblazen...

'De kamer stond vol warme wasem, zodat de ruiten nat beslagen waren. En gestadig klonk het nijdige roets-roets, waarmee moeder het goed over het wasbord stompte. Ik zie nog mijn moeder staan: ze heeft het zo benauwd dat ze haar jak van boven heeft losgemaakt, en natte pieken langs haar oren. En ze grijpt telkens in de zeeppot, en smeert een stuk wasgoed aan. De avond ervoor is de was al gesorteerd en in de week gezet, en maandagochtend vroeg worden grote hoeveelheden water aan de kook gebracht op het fornuis. De wastobbe wordt herhaaldelijk gevuld, kleding en linnengoed worden op het wasbord geboend, het witte goed 'geblauwd', de was uitgespeld en uitgewrongen – dit alles is zwaar werk, waarbij rug en handen veel te verduren hebben. Bovendien kan er niet getreuzeld worden, want de was moet snel naar buiten om te drogen – op het platteland op het bleekveldje en in de stad meestal aan de lijn. Aan het eind van de dag moet de was weer binnen zijn gehaald, anders zou die 's nachts klam worden.

Elektrische wasmachines

In de loop van de negentiende eeuw komen in veel steden wasinrichtingen die op stoomkracht draaien. Bovendien wordt na 1850 de eerste wasmachines voor huishoudelijk gebruik gemaakt, waarvan twee types in omloop komen. Kort na 1900 experimenteerden verschillende fabrikanten met elektrische wasmachines.

Maar het duurde tot na de Tweede Wereldoorlog voor in Nederland de elektrische wasmachine echt doorbrak. In 1947 beschikte zo'n 14 procent van de huishoudens over een dergelijk apparaat, en in 1955 liep dat op tot 20 procent. Daarna ging het heel hard. In 1957 draaide op maandag al in 31 procent van de huizen de wasmachine, vijf jaar later was dit aandeel gestegen tot meer dan de helft, en in 1964 kon maar liefst 83 procent van de huisvrouwen zich de gelukkige bezitster van zo'n technisch wonder noemen. Ook het aantal elektrische centrifuges, die het zware wringen overbodig maakten, steeg snel.

Deze explosieve groei had te maken met de sterk stijgende welvaart, maar ook met technologische ontwikkelingen. De wasmachines werden steeds geavanceerder: sommige types konden al worden aangesloten op de waterleiding en verwarmden zelf het water. In de jaren vijftig bestonden de wasmachines uit de Verenigde Staten uit verticaal of horizontaal gemonteerde trommels die snel ronddraaiden. En eenmaal voorzien van een timer, waardoor het apparaat zelfstandig een reeks elkaar opvolgende behandelingen kon afwerken, was de moderne 'wasautomaat' ontstaan. Die vereenvoudigde het wasproces enorm: de huisvrouw hoefde de was er slechts in te stoppen, het programma in te stellen, en na afloop de was op te hangen. Ondertussen kon ze iets anders gaan doen!

Deze revolutionaire ontwikkeling was alleen mogelijk door de opkomst van het moderne wasmiddel. In de tijd van de wastobbe en het wasbord hadden huisvrouwen zachte of harde zeep gebruikt. Het laatste soort, waarvan het merk Sunlight het bekendst werd, moest eerst worden geschaafd, waarna de kleine stukken zeep door een klopper in het waswater werden opgelost. Maar in de jaren vijftig werden synthetische waspoeders populair. Merken als Omo en Persil beloofden bergen schuim als men gewoon wat van dat poeder in de machine deed en die liet draaien. Moeizaam geschaaf en geklop behoorde tot het verleden en de overdadig

schuimende kuip met wasgoed wekte de indruk van overstelpende frisheid. Tussen 1952 en 1954 verdubbelde de omzet van synthetische wasmiddelen wereldwijd.

Ophangen en strijken

Vroeger kostte het minimaal een hele dag per week om de was te doen – nog los van het opvouwen en strijken, dat vaak een groot deel van de dinsdag in beslag nam. Maar tegenwoordig kan men wanneer het maar het uitkomt een was in de machine stoppen, en deze desnoods 's nachts tegen gereduceerd tarief zijn werk laten doen. 'Maandag wasdag' bestaat alleen nog als uitdrukking, net als 'woensdag gehaktdag'.

Spreekwoorden en Gezegdes

de vuile was buiten hangen over onaangename zaken spreken met buitenstaanders

Liedjes

Ik zag twee beren broodjes smeren

Oh, het was een wonder
Het was een wonder, boven wonder
Dat die beren smeren konden
Hi hi hi, ha ha ha
'k Stond er bij en ik keek er naar

'k Zag twee vlooiën, mutsen plooiën
o, dat was een wonder
't Was een wonder, boven wonder
dat die vlooiën, plooiën konden
Hi, hi, hi! Ha, ha, ha
'k Stond erbij en ik keek ernaar

Ik zag twee slangen de was op hangen

Oh, het was een wonder
Het was een wonder, boven wonder
Dat die slangen, hangen konden
Hi hi hi, ha ha ha
'k Stond er bij en ik keek er naar

'k Zag twee poezen, samen douchen,
O, dat was een wonder.
't Was een wonder, boven wonder,
Dat die poezen, douchen konden.
Hi, hi, hi! Ha, ha, ha!
'k Stond erbij en ik keek ernaar.

Ik zag twee mussen, de juffrouw kussen

O, dat was een wonder.
't Was een wonder, boven wonder,
Dat die mussen kussen konden.
Hi hi hi, ha ha ha!
'k Stond erbij en ik keek er naar.

'k Zag twee vlooiën, water gooien
O, dat was een wonder
't Was een wonder, boven wonder
Dat die vlooiën, gooien konden
Hi, hi, hi! Ha, ha, ha
'k Stond erbij en ik keek ernaar

Zag twee bijen autorijden

O het was een wonder
't Was een wonder, boven wonder
Dat die bijen rijden konden
Hi hi hi, ha ha ha
'k Stond erbij en ik keek er naar

Ik zag twee slakken een fietsband plakken

O, dat was een wonder
't Was een wonder, boven wonder
dat die slakken plakken konden
Hi hi hi, ha ha ha
'k Stond erbij en ik keek er naar

Ik zag twee kippen, plankje wippen

O, dat was een wonder
't Was een wonder, boven wonder
Dat die kippen wippen konden
Hi hi hi, ha ha ha
'k Stond erbij en ik keek er naar

Ik zag twee bijen kousen breien

O, dat was een wonder
't Was een wonder, boven wonder
Dat die bijen breien konden
Hi hi hi, ha ha ha
'k Stond erbij en ik keek er naar

'k Zag twee koeien bootje roeien
o, dat was een wonder
't Was een wonder, boven wonder
dat die koeien, roeien konden
Hi, hi, hi! Ha, ha, ha
'k Stond erbij en ik keek ernaar

'k Zag twee vliegen een kindje wiegen
O, dat was een wonder
't Was een wonder, boven wonder
Dat die vliegen, wiegen konden
Hi, hi, hi! Ha, ha, ha
'k Stond erbij en ik keek ernaar

'k Zag twee apen, wortelen schrapen
O, dat was een wonder
't Was een wonder, boven wonder
Dat die apen, schrapen konden
Hi, hi, hi! Ha, ha, ha
'k Stond erbij en ik keek ernaar

Ik zag twee leeuwen
Heel hard schreeuwen
Oh dat was een wonder
't Was een wonder, boven wonder
Dat die leeuwen schreeuwen konden
Hi hi hi, ha ha ha
'k Stond erbij en ik keek er naar

Ik zag twee apen
Nootjes rapen
Oh, het was een wonder
Het was een wonder, boven wonder
Dat die apen, rapen konden
Hi hi hi, ha ha ha
Ik stond er bij en ik keek er naar